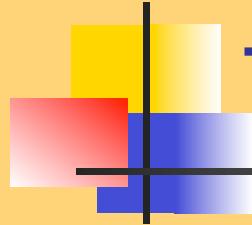

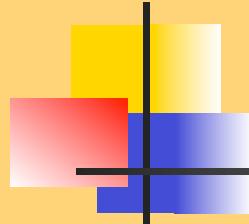
Socijalnopsihološke teorije o uzrocima međugrupnih konflikata

i uslovima pomirenja

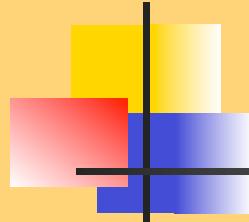
Teorije međugrupnih konflikata

- Bave se prvenstveno neprijateljskim i agresivnim aspektima međugrupnog ponašanja - konfliktima
- U modernoj socijalnoj psihologiji možemo pratiti napredovanje od "individualističkih" ka "interpersonalnim", a zatim ka "intergrupnim" teorijama međugrupnih konflikata

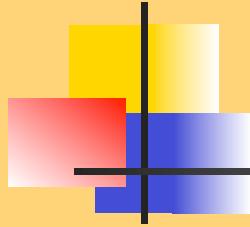
Individualističke teorije

- Procesi koji se odigravaju unutar pojedinca
- naglašavaju ličnost pojedinca i/ili emocionalnu osnovu predrasuda (koje predisponiraju neku osobu da se ponaša nasilno prema pripadnicima drugih grupa)
- Osnovno pitanje: Da li postoji ličnost sklona predrasudama? Interesovanje za univerzalne psihološke zakonitosti i za razlike između pojedinaca.

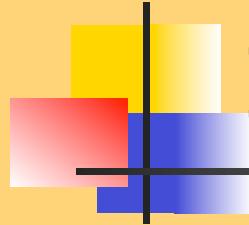

Individualističke teorije

- Polaze od **opisa univerzalnih psiholoških procesa** koji uslovjavaju agresivno ponašanje pojedinca **nezavisno od uticaja socijalnog konteksta u kome se ono odigrava**
- Socijalno okruženje jesu samo različite okolnosti pod kojima se jednoobrazno odvijaju "bazični" individualni zakoni motivacije ili kognicije
- Grupa nema svoju posebnu psihološku dinamiku, već je samo prosti zbir psiholoških predispozicija pojedinaca

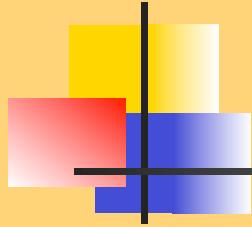

- Teorija autoritarne ličnosti
- Otvoren i zatvoren um
- Hipoteza frustracija-agresija

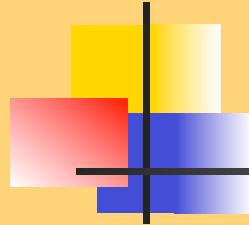

Interpersonalne teorije

- Procesi koji se dešavaju unutar socijalne grupe, između pojedinaca; pokušaj prenošenja psiholoških zakonitosti sukoba sa interpersonalnog na međugrupno ponašanje

- Teorija podudarnosti uverenja
- Teorija kontakata

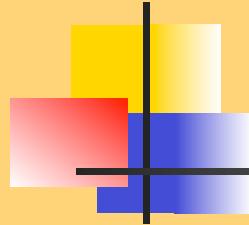

Međugrupne teorije

- Procesi koji se dešavaju između socijalnih grupa

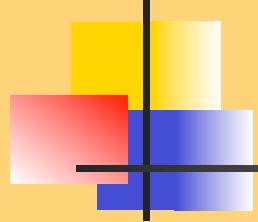
- Teorija realističkih konfliktova interesa

- Teorija socijalnog identiteta

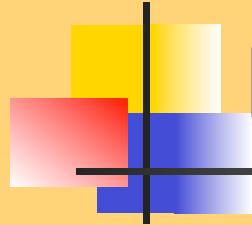
Međugrupne teorije

- (Među)grupno ponašanje – nije ponašanje nekog slučajnog skupa pojedinaca koji se ponašaju na isti način pošto su se nekim slučajem našli u sličnom psihološkom stanju
- Postoje određeni **socijalnopsihološki procesi** koji nastaju u grupnoj situaciji i **posreduju** između šire socijalne realnosti i ponašanja pojedinca u grupnim i međugrupnim odnosima
- Identifikacija pojedinca sa grupom menja njegovo *individualno* ponašanje u *(među)grupno* ponašanje
- **Grupa u psihološkom smislu nešto je više od pukog zbira psihe pojedinaca** – nov kvalitet

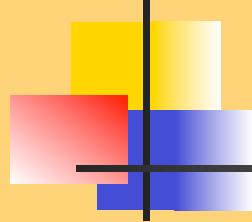
Najuticajnije teorije međugrupnih konflikata

- Autoritarna ličnost (Frojd, Adorno, From)
- Teorija frustracija-agresija (Dolard i Miler, Berkovic)
- Teorija podudarnosti uverenja (Rokič)
- Teorija kontakata (Olport, Kuk, Petigru)
- Teorija realističnih socijalnih konflikata (Šerif i Šerif)
- Teorija socijalnog identiteta (Tajfel, Turner)

Klasične teorije o “instinktu agresije”

- Ne bave se ljudskim socijalnim ponašanjem već spekulišu o evolucionoj prošlosti naše vrste
- Nisu podvrgnute empirijskoj proveri
- Konrad Lorenc, Frojd

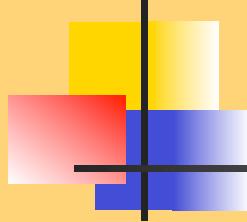

Frojdova teorija međugrupnog ponašanja

- Frojd: "Uvek je moguće okupiti značajan broj ljudi koji će se međusobno voleti sve dotle dok mogu da pronađu neke druge ljude koji im se čine pogodnim metama za otvoreno ispoljavanje svoje agresivnosti"

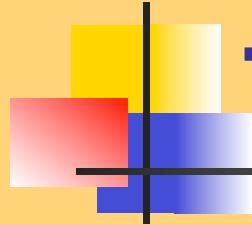
Ključne ideje:

- neizbežnost neprijateljstva prema "nepripadničkoj" grupi
- mehanizam "pomeranja agresije" koja potiče iz ambivalentnosti ranih emocionalnih odnosa pojedinca prema ocu na nepripadničku grupu
- funkcionalnost ovog neprijateljstva za održanje grupne kohezije
- Konflikt je izraz urođenog instinkta agresivnosti (manifestacija univerzalnog principa Tanatosa, instinkta smrti)

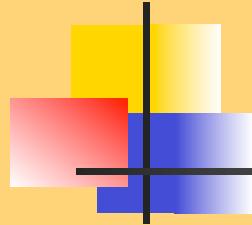
Frojdov pristup je individualistički, ali i klinički

- Rani socijalni i emocionalni odnosi (koji se razvijaju u porodici) utiču na motive kasnijeg socijalnog ponašanja pojedinca, pa i grupne agresivnosti
- Grupe i međugrupno ponašanje slični su pozornici na kojoj se samo odigrava zaplet koji je negde drugde i nekada ranije isplaniran i postavljen
- Neprijateljstvo prema drugim grupama je neizbežno i ono predstavlja *neophodan* uslov grupne kohezije (fatalizam)

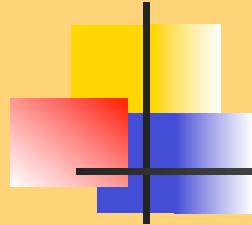
Teorija autoritarne ličnosti

- Adorno i sar. 1950; From
- Prvi interes za tumačenje antisemitizma proširio se na istraživanje opštijih korelata predrasudnosti prema "drugima"
- Sindrom "autoritarne" i "etnocentričke" ličnosti nastaje u toku rane socijalizacije a povezan je sa nizom drugih socio-političkih stavova
- Utiče na predrasudne stavove pojedinca i agresivno ponašanje prema pripadnicima tuđinskih i manjinskih grupa

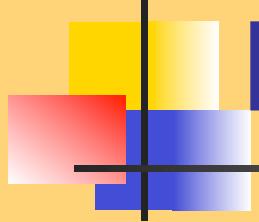
Pojam “etnocentričke ličnosti”

- Izvesni psihološki procesi u porodici formiraju određen **tip ličnosti** (etnocentrička ličnost – “potencijalni fašista”) i generalno produkuju izrazito neprijateljstvo prema “nepripadničkim” grupama
- Osnovna pretpostavka: kulture, društva i nacije razlikuju se po svojoj praksi vaspitanja dece i, stoga, po učestalosti etnocentričkih obrazaca ponašanja, tako da se tendencija izražavanja neprijateljstva prema “nepripadničkim” grupama može povezati sa određenom nacionalnom pripadnošću

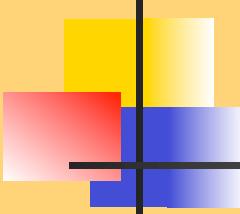
Prepostavke koje slede:

- neki ljudi će biti izrazito etnocentrički nastrojeni u velikom broju različitih situacija
- ovakva nastrojenost se manifestuje u neprijateljstvu prema “nepripadničkoj grupi”
- broj ovakvih pojedinaca varira od kulture do kulture

Raširena teorija međuetničkih konflikata kod nas

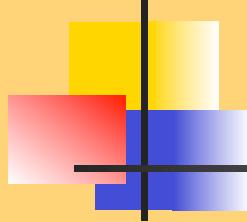
- Rot i Havelka, Cvijić, Dvorniković, Džadžić,
- Violentni tip Dinarca
- “Genocidan narod”

Kritika:

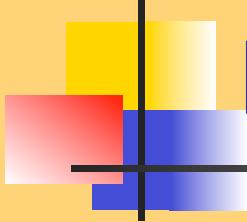
Dokazano je postojanje sindroma autoritarne ličnosti, ali ne i njegova nužna povezanost sa odnosom prema drugim grupama

- U nekim kulturama postoji grupna homogenizacija povezana sa neprijateljstvom prema drugima, a da nije raširen autoritaran i etnocentrički tip ličnosti
- Može postojati vezanost za grupu bez manifestacije neprijateljstva prema drugim grupama
- Objašnjenje psihopatologijom pojedinca, a ne društvenim uslovima ili grupnim procesima
- Promene u masovnom ispoljavanju neprijateljstva prema "nepripadničkim" grupama u nekom društvu bolje se mogu predvideti na osnovu analize socijalnih, ekonomskih i političkih uslova

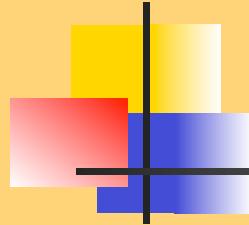
Hipoteza frustracija-agresija (Dollard i Miler, 1939)

- Mehanizam pomerene agresije (Frojdova tradicija)
- Frustracija pojedinca (osujećenje u postizanju cilja ili zadovoljstva) *dovoljan* i *neophodan* uslov za pojavu agresivnosti
- Agresija uvek posledica frustracije
- Nije eksperimentalno dokazana ali je imala značajne implikacije za tumačenje međugrupnog neprijateljstva

Primeri tumačenja socijalnih konflikata: pomeranje agresije

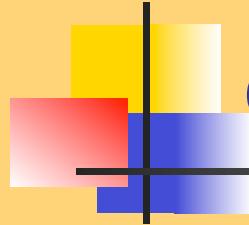
- analiza rasnih i klasnih odnosa na Jugu Amerike američkim gradovima
- nemački stavovi prema Jevrejima (dugoročna frustracija posle Versajskog ugovora)
- frustracije modernog sveta – objašnjenje nasilja
- Berkowitz, 1962, '65, '69) – međugrupno ponašanje u vreme crnačkih nemira u
- Gurr, 1970: mehanizmi frustracija-agresija i pretnja-agresija osnovna motivaciona veza između relativne deprivacije i potencijalnog kolektivnog nasilja
- Ekonomski krize i etnički sukobi (exYu)

Berkovic – modifikacija teorije

Pokušaj:

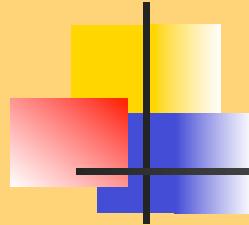
- da objasni uslove nastanka frustracije
- da objasni izbor mete agresije
- Stepen frustracije zavisi od stepena deprivacije, a to je subjektivan i relativan osećaj (neispunjena očekivanja); na osnovu ovog tumačenja, Ted Gurr analizirajući uslove izbijanja revolucija, naglašava **percepciju deprivacije** (subjektivni doživljaj depriviranosti pojedinih društvenih grupa)
- Frustracija izaziva otvorenu agresiju samo **ako postoji dostupan cilj** koji je prethodnim učenjem prepoznat kao takav (grupe koje su tradicionalno "žrtveni jarci")

Postoje studije koje ukazuju na ulogu opažene *legitimnosti* ispoljavanja agresije

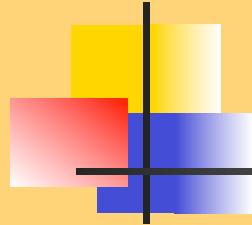
Uvodi se pojam *legitimnosti agresije* – ključan za razumevanje međugrupnoih konflikata:

- svest o legitimnosti determiniše ispoljavanje ili inhibiranje agresije nezavisno od postojanja frustracije
- u mnogim socijalnim situacijama postoji *socijalni konsenzus* u pogledu opažene legitimnosti agresije – zasnovan na široko prihvaćenoj socijalnoj normi – i legitimnim metama agresije
- ovakav društveni konsenzus omogućava *prelaz* od *različitih* pojedinačnih motivacionih stanja (uključujući frustracije) na uniformne, zajedničke, karakteristike individualnog ponašanja u međugrupnoj situaciji

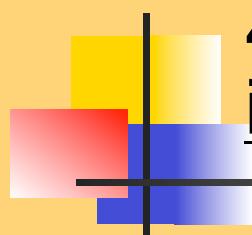

Karakteristike

- Agresivni stavovi i ponašanje prema *tuđinskim grupama* posmatraju kao načini da se grupa oslobodi tenzija ("ako nema Jevreja, valjalo bi ih izmisliti")
- Kultura i tradicija "biraju" žrtvene jarce – mete agresije

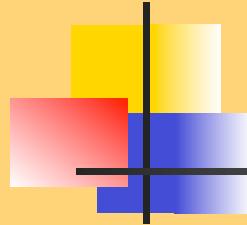

- agresija se ne ispoljava automatski na stimulus sa kojim se povezuje frustracija (ili relativna deprivacija)
- objekat agresije se "traži i nalazi"
(ne "vidi i uništi", već "traži i uništi")
- ispoljavanje agresije je selektivno
- ova selektivnost je determinisana socijalnim konsenzusom (ko će biti napadnut)
- konsenzus se zasniva na zajedničkoj socijalnoj ideologiji koja ukazuje na *određene ciljeve agresije*

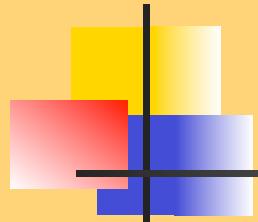
Značajno je kako pripadnici neke grupe opažaju i tumače datu situaciju

- Ne dolazi do automatskog prelivanja masovnih frustracija (uzbuđenja) u masovnu agresivnost
- Umesto ovakvog "hidrauličnog mehanizma" akumuliranja tenzije i prelivanja pomerene agresije – pretpostavlja se postojanje ideologizacije (racionalizacije) nezadovoljstva

Zaključak

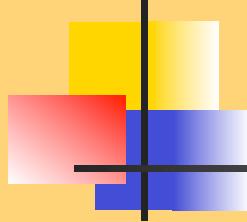
- Postojanje ili odsustvo agresivnog ponašanja kod pripadnika grupe u sličnoj socijalnoj situaciji ne objasnjava se sličnošću unutrašnjih emotivnih stanja pojedinaca već uticajem socijalno determinisanih i zajedničkih percepcija legitimnosti ispoljavanja agresije u dатој situaciji i socijalnim konsenzusom određenih meta agresije
- Objašnjenje socijalnim, a ne unutarpsihičkim procesima

Interpersonalne teorije međugrupnih konflikata

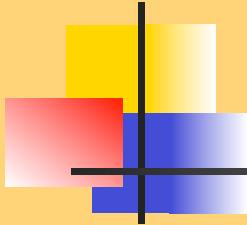
- Teorija podudarnosti uverenja (Rokič, Festinger)

- Teorija kontakata

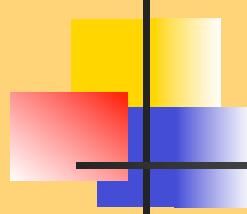
Teorija podudarnosti uverenja (prepostavke)

- Sličnost ili podudarnost između sistema uverenja pojedinaca predstavlja važnu determinantu njihovih međusobnih odnosa.
- Nas privlače ljudi koji imaju slična uverenja pošto predstavljaju potvrdu naših sopstvenih.
- U mnoštvu situacija sličnosti i razlike između uverenja ljudi predstavljaju važniji faktor uzajamnog privlačenja i odbacivanja nego njihova pripadnost različitim grupama.

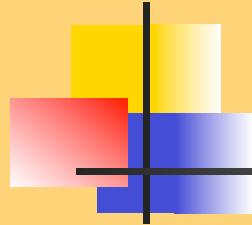
- Rasne predrasude su posledica opažanja ili pretpostavke da postoji nepodudarnost uverenja.

- Crnci su diskriminisani ne zato što su crni, tj. pripadnici posebne grupe, već zato što se pretpostavlja da imaju drugačija uverenja od diskriminatora, da veruju u različite stvari.

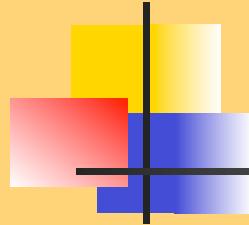

Rokeach, Smith, and Evans (1960) – eksperiment

- Da li bi ih prihvatili za prijatelje?
- 1 (a) Belac koji veruje u Boga
- (b) Crnac koji veruje u Boga
- 2 (c) Belac koji je komunista
- (d) Crnac koji je komunista
- Nalaz: Uverenja su važnija od rase: belcima su simpatičniji crnci sa istim uverenjima nego belci sa različitim uverenjima.

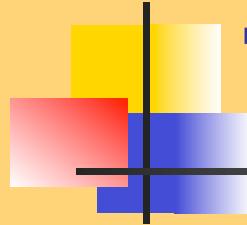

- Primenjeno na objašnjenje rasizma, to je interpersonalna teorija međugrupnih odnosa: uverenja su lične karakteristike pojedinca i nisu vezana za njihovu grupnu pripadnost.
- Sličnost uverenja vodi interpersonalnoj privlačnosti.
- Sugeriše se da odnosi između grupa zavise od zbira stavova koji postoji između pojedinaca.

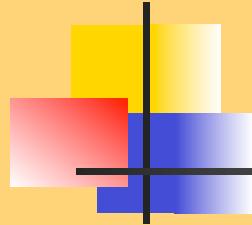
Kritika teorije podudarnosti uverenja

- Interpersonalna sličnost između pojedinaca postaje nevažna za njihove stavove i ponašanje onda kada njihova grupna pripadnost postane značajna
- Međugrupna sličnost ne mora da ima iste efekte kao međuindividualna sličnost pošto njeno opažanje zavisi od prirode odnosa između grupa
- Zajedničke percepcije sličnosti i razlika između ljudi koje utiču na intergrupne odnose proizvod su formiranja grupe i ne odražavaju interpersonalne odnose.

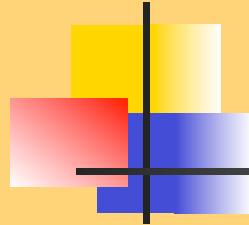

Teorija kontakata

- Nepostojanje kontakta između grupa pospešuje stvaranje pristrasnosti i predrasuda i vremenom može učiniti da se one institucionalizuju.
- Kada se nepostojanje kontakata institucionalizuje ono dalje pospešuje stereotipe i predrasude i pojačava psihološke granice između grupa.

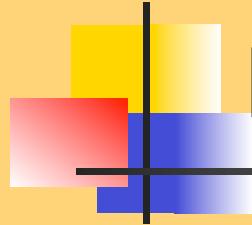

- Ideja da će kontakt između različitih grupa poboljšati njihove odnose ima dugu istoriju: rezultirala u socijalnim politikama kao što je integrисано stanovanje, obrazovanje, međunarodni sport i kulturna razmena.
- G.W. Allport, 1954; Cook, 1962; Pettigrew, 1971.

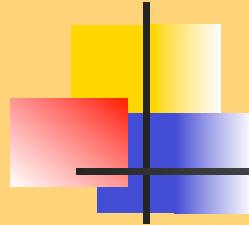
Način otklanjanja konflikta

- = jačanje kontakata između grupa
- Kada se uspostavi odnos između pripadnika različitih grupa dolazi do preispitivanja njihovih predrasuda o drugima, otkrivaju se neke sličnosti i zajedničke stvari, razlike se potiru i članovi grupa počinju da humanizuju jedni druge.
- Iskustvo govori da kontakt ne dovodi uvek do pozitivne promene stavova i smanjenja pristrasnosti; u nekim slučajevima čak pospešuje neprijateljstvo.

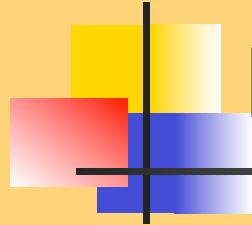

Neophodni uslovi

1. isti status (profesionalni, obrazovni i sl.)
2. rad na zajedničkom cilju
3. kooperativna međuzavisnost među grupama
4. kontakt među grupama podržavaju zakoni, običaji, ili institucije

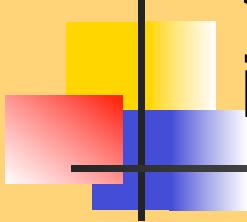

- Postoje neki teorijski i empirijski dokazi da kontakt pod ova četiri uslova smanjuje predrasude. Ali to se ne dešava zato što to omogućava i ohrabruje interpersonalna prijateljstva, već zato što se na taj način menja priroda i struktura međugrupnih odnosa: promene na interpersonalnom nivou (koje se zaista primećuju u situaciji kontakta) pre treba pomatrati kao posledicu, a ne kao uzrok opštijih promena u odnosima između grupa

Kritika:

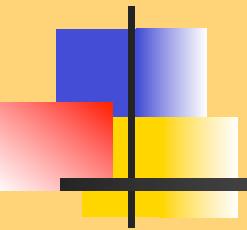
- Problem „generalizacije efekata kontakta“
- generalizacija na druge situacije, sa interpersonalnog na intergrupni nivo, sa jedne tuđinske grupe na drugu tuđinsku grupu.

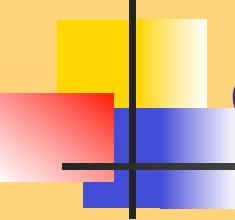
Strategije generalizacije sa interpersonalnog na intergrupni nivo

Različite "strategije kontakata" da bi se prevazišao problem generalizacije:

- socijalna de-kategorizacija: kontakt čini da blede granice između grupa tako da se pripadnici druge grupe personalizuju, posmatraju diferencijalno i tako humanizuju
- jačanje socijalne kategorizacije uz zajedničke aktivnosti koje čine zadovoljstvo: pripadnik druge grupe počinje da se posmatra kao tipičan predstavnik svoje grupe
- re-kategorizacija (zajednički model nad-identiteta); granice se mešaju pod zajedničkim nad-identitetom
- posmatranje prijateljstva ili saznanje o prijateljstvu između pripadnika dveju grupa (umanjuje predrasude)

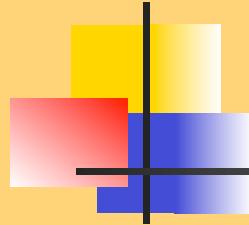

Grupne teorije međugrupnih konflikata

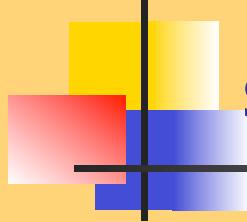
Kritika Olportovog individualizma u tumačenju grupnih procesa i konflikata

- Šerif i Aš (Sherif, Asch)
- Socijalna psihologija treba da se bavi pojedincem i psihološki procesi su, nesumnjivo i prevashodno svojstvo pojedinca...
- ...ali postoji i posebna psihološka realnost socijalnih grupa koja se ne može svesti na psihologiju izolovanog pojedinca

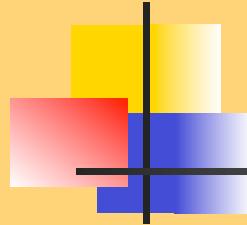
Postavke

- Karakteristike grupnog ponašanja (grupna dinamika) zasnivaju se na psihologiji pojedinca, ali se ne mogu u celini pripisati ili svesti (redukovati) na pojedničko psihološko funkcionisanje.
- “Celina je više od svojih delova”
- Psihologija grupe nije prosti zbir psihologija pojedinaca već je nešto više od toga (povukli su analogiju sa hemijskim procesima).
- Pokušali su da odgovore na pitanje: Kako pojedinci proizvode “grupnu psihološku realnost” i kako ta grupna realnost utiče i usmerava njihovo dalje ponašanje?

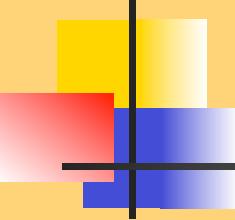
Objašnjenje socijalnopsiholoških uzroka nastanka konflikata ili harmonije između socijalnih grupa

- Otkrivanje bazičnih psiholoških procesa koji leže u osnovi međugrupne saradnje i kompeticije
- Dve osnovne istraživačke oblasti:
 - Kako saradnja i takmičenje (kooperacija i kompeticija) utiču na odnose unutar grupe i između grupa
 - Proučavanje efekata "socijalne kategorizacije" na međugrupnu diskriminaciju

Pojmovi

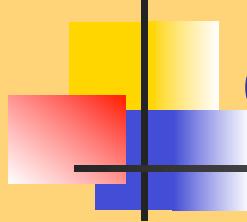
- Favorizovanje sopstvene grupe (pozitivni autostereotipi, pozitivniji stavovi, blagonaklonije ponašanje)
- Pristrasnost prema sopstvenoj grupi (negativni stavovi ili nepravično postupanje koje nema vidljivog opravdanja ili ne doprinosi direktno boljitu sopstvene grupe)
- Međugrupna diferencijacija (uzajamno grupno favorizovanje: nivo opažanja i stavova)
- Međugrupna diskriminacija (uzajamno grupno defavorizovanje: nivo ponašanja)

Teorija realističkih grupnih konflikata

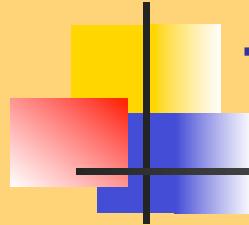
(Šerif i Šerif, 1966)

- Pionirsko istraživanje
- Eksperimentalno su demonstrirali kako i na koji način se iz objektivno postojećih odnosa između grupa može razviti međugrupni konflikt;
- Pokazali su kakve socijalne i psihološke posledice može imati nadmetanje (kompeticija) između različitih grupa oko rivalskih ciljeva;
- Formulisali su specifičnu teoriju međugrupnih odnosa (funkcionalnu teoriju) i međugrupnih konflikata (teoriju konflikta realnih interesa ili realističkih međugrupnih konflikata)

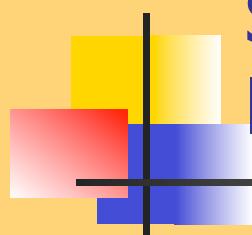
Funkcionalna teorija međugrupnih odnosa

- Funkcionalna međuzavisnost (pozitivna ili negativna) između pojedinaca ili grupa u postizanju svojih ciljeva vodi direktno ili do saradnje ili do nadmetanja.
- Saradnja ili nadmetanje proizvode direktno ili koheziju ili antagonizam i sukob između učesnika
- To znači da su socijalni odnosi između pojedinaca i grupa determinisani njihovim funkcionalnim (ciljnim) odnosima

Teorija objektivnih konflikata interesa

- Ne izvode međugrupne konflikte iz unutrašnjih psiholoških stanja ili karakteristika pojedinaca (ličnosti, frustracije...) ili njihovih interpersonalnih odnosa (sličnost uverenja, kontakti)
- Razvoj međugrupnog neprijateljstva i sukoba objašnjavaju **objektivno suprotstavljenim (rivalskim) grupnim interesima** i nadmetanjem grupa oko osvajanja ograničenih dobara i resursa
- Neuskladivi grupni interesi, u toku procesa međugrupnog nadmetanja oko istih ciljeva, uslovjavaju izbjeganje otvorenog sukoba između rivalskih grupa. U isti mah, ovi isti uslovi uslovjavaju da se unutar svake od grupa razvije osobena grupna struktura (diferencirani položaji i uloge), etika (zajedničke socijalne norme), kohezivnost (međusobna privlačnost članova), identifikacija sa grupom (uvodenje simbola grupne pripadnosti) i kooperacija među članovima.

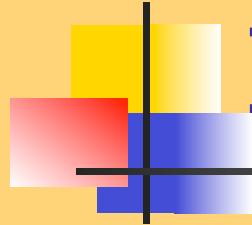

Serijske terenske eksperimenata sa dečacima u letnjim kampovima u SAD (1949-1953)

Posmatra se "istorija" objektivnih odnosa između grupa i kako ona utiče na razvoj i smirivanje međugrupnih konfliktata

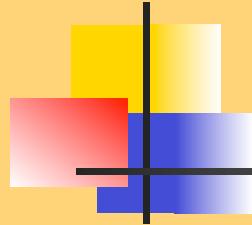
Eksperimenti su imali četiri faze:

- I. Spontano formiranje prijateljstva
- II. Podela na dve grupe (bliski prijatelji u različitim grupama); grupe postepeno razvijaju grupnu strukturu i usvajaju zajedničke socijalne hormone
- III. Organizovanje kompetitivnih igara i aktivnosti (ili-ili dobitak); razvija se otvoreno neprijateljstvo u situacijama takmičenja, ali i izvan njih
- IV. Uvodi se nadređeni cilj koji obe grupe žele, ali ih ni jedna ne može postići bez pomoći druge; niz takačih situacija postepeno dovodi do smanjenja međusobne antipatije i pozitivnijih međugrupnih stavova

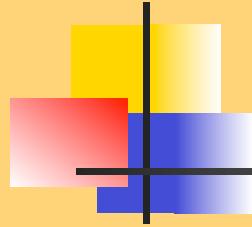

Interpretacija nalaza

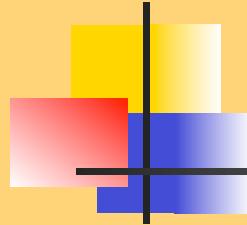
- Kada se pojedinci nalaze u situaciji kooperativne međuzavisnosti u ostvarivanju zajedničkih željenih ciljeva
 - dolazi do razvoja grupne strukture, zajedničkih normi i kohezije (tj. do psihološkog formiranja "mi"grupe)

- Kada su dve grupe u situaciji da se nadmeću oko inkompatibilnih ciljeva – tj. da obe grupe snažno žele isti cilj koji jedna može postići samo na račun druge – kompetitivna aktivnost vremenom prerasta u neprijateljstvo i sukob
- Pri tom...
- razvijaju se neprijateljski stavovi i stereotipi– koji nepripadničku grupu drže na odstojanju (socijalna distanca)
- povećava se solidarnost unutar svake od grupa
- povećana solidarnost i ponos dovodi do unutargrupnog favorizovanja i unutargrupne i međugrupne pristrasnosti (prenaglašavaju se karakteristike i učinci članova sopstvene grupe, a omalovažavaju oni tuđinske grupe)

- Kada se sukobljene grupe nađu u situaciji koja obuhvata niz nadređenih ciljeva – koji grupe mogu postići samo međusobnom saradnjom – dolazi do smanjenja socijalne distance, međugrupnog neprijateljstva, negativnih stereotipa, i smanjuje se verovatnoća izbjivanja budućih sukoba
- Znači, **objektivni konflikti interesa (neuskladivi ciljevi)** uzrokuju **međugrupni konflikt**, a **nadređeni (kolaborativni) ciljevi indukuju socijalnu harmoniju.**

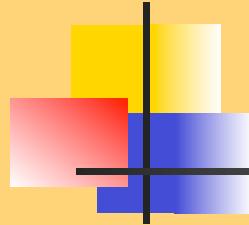

Zaključak

- **Konflikt objektivnih interesa i nadmetanje grupa oko neusklađivih ciljeva** (samo jedan dobija sve) ima neke socijalnopsihološke posledice:

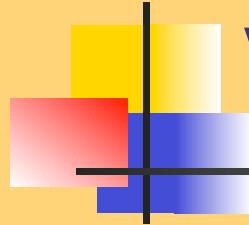
međugrupno neprijateljstvo i konflikt (agresivnost, negativni stereotipi) i, istovremeno, *identifikaciju sa sopstvenom grupom* (uvođenje simbola grupnog identiteta i vezanosti za grupu)

- Uvođenje nadređenog cilja – (onog kojem teže obe grupe, ali ni jedna ga ne može postići bez učešća druge grupe) = rezultira smanjivanjem tenzija, vaspostavljanjem prijateljstava (mada postoje ostaci neprijateljskih osećanja)

Implikacije

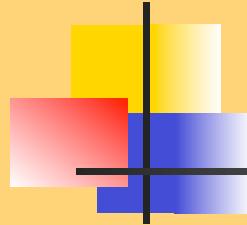
- nalazi nisu neočekivani
 - a. metodološki doprinos (eksperimentalna demonstracija razvoja odnosa između rivalskih grupa)
 - b. meta-teorijski doprinos (druga vrsta teorije – ponašanje dečaka nije proizvod njihovih poremećenih emotivnih stanja, već pripadnost grupi i međugrupni konflikt stvara jedinstveno i predvidljivo socijalno ponašanje; reč je o nadmetanju za stvarna dobra ili ciljeve, a ne o relativnoj deprivaciji)

Validacija teorije

Pitanje:

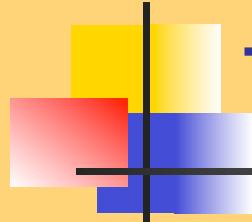
- Da li je konflikt izazvan samo postojanjem otvorenog konflikta interesa?
- Da li postoji neka karakteristika grupnog pripadništva koja bi dovela do sličnih efekata i kada objektivno ne postoji konflikt interesa?
- Da li je postojanje otvorenog konflikta interesa **nužan** (ili je samo dovoljan) uslov izbjivanja međugrupnih konflikata ?

Zapažanja

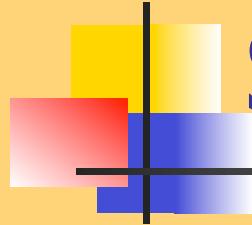
- Kada su dečaci došli u kamp već podeljeni na grupe, neprijateljstvo se manifestovalo i pre uvođenja konflikta interesa
- sama svesti o prisutnosti rivalske grupe stvarala je napetost
- grupe su se često ponašale kao da su im interesi u konfliktu ili da očekuju da buđu u situaciji kompeticije, mada o tome još nije bilo ni nagoveštaja

Sve ovo ukazuje na postojanje drugih, dodatnih uslova za nastanak međugrupnog neprijateljstva i tenzije

Turner (1975) je pretpostavio da...

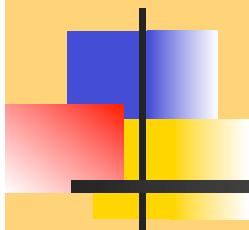
- Grupe mogu biti u sukobu zbog objektivnih razloga, (stvarni dobici i gubici: hrana, teritorija...) ali i da...
- jedini motiv međugrupnog takmičenja i sukoba može biti promena u relativnoj poziciji grupa (rezultat sam po sebi, izvan međugrupne situacije, nema vrednost)
- Ovaj fenomen nazao je **socijalna kompeticija**

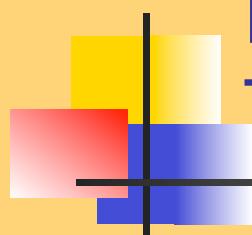
Socijalna kompeticija

- Suprotstavio "realnost objektivnih sukoba interesa" naspram "psihološke realnosti socijalne kompeticije"
- Motiv sukoba nije samo dobiti nešto objektivno, već tek "biti bolji" od drugih

Teorija socijalnog identiteta

(Tajfel, Turner, 1970, 1971)

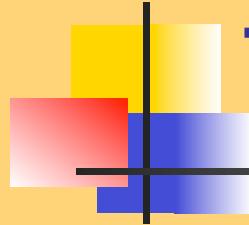
Evropska socijalna psihologija (Tajfel, 1972, Turner, 1981, Moscovici, 1972, Billig, 1976

- Suprotstavili se uticaju "severnoameričke ideologije individualizma" u socijalnoj psihologiji
- Sprovedli studije koje su problematizovale funkcionalnu teoriju

Pokazali da međugrupna predrasudnost i diskriminacija postoje i u odsustvu:

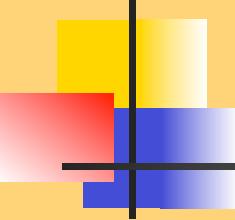
- objektivnih dobitaka
- otvorene kompeticije
- prethodne istorije neprijateljstva

Sama svest o pripadanju različitim grupama – socijalna kategorizacija - dovoljna da podstakne međugrupnu diskriminaciju i favorizovanje sopstvene grupe

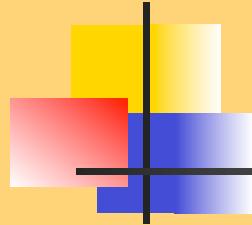
Tajfel, 1978, 1979

- Naglašavao potrebu razlikovanja interpersonalnog od intergrupnog ponašanja
- Intergrupno ponašanje: kada pojedinci koji pripadaju nekoj grupi stupaju u interakciju – kolektivno ili individualno- sa članovima druge grupe rukovođeni svojim *grupnim identifikacijama*

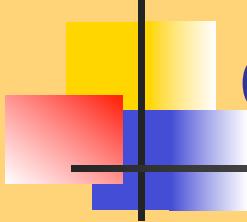
Kognitivistička teorija (uticaj Geštalt psihologije)

- Kod ljudi postoji tendencija da okolinu posmatraju kroz obrasce
- Jedna od manifestacija ove tendencije jeste fenomen socijalne kategorizacije: subjektivna kategorizacija ljudi na one "slične nama" i "različite od nas"
- Socijalna kategorizacija omogućava pojedincu prepoznavanje tipova ljudi i stvaranje mentalnih predstava koje određuju šta od njih očekivati i kako se prema njima ponašati u socijalnim interakcijama

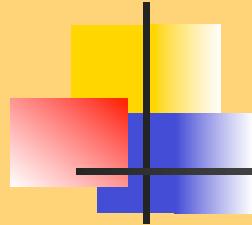
Druga tendencija

- Ljudi imaju bazičnu potrebu za samo-poštovanjem (pozitivnom slikom o sebi)
- To uslovjava potrebu pojedinca da grupe kojima pripada vidi u veoma pozitivnom svetlu
- ...što je moguće samo ako se njihova grupa u društvu visoko vrednuje (visoko ocenjuje po kriterijumima moći, prestiža i ugleda)

Iz te potrebe za samocenjenjem i cenjenjem svoje grupe...

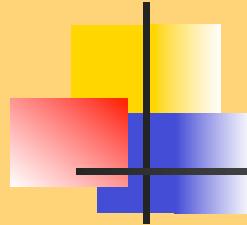
- rađa se motiv pojedinca da svoju grupu favorizuje (stvara pristrasne predstave), a tuđe defavorizuje (degradira ih i diskriminiše) – pristrasno socijalno poređenje
- ...ali i motiv da se identificiše sa grupom ako je cenjena, odnosno da pokuša da je “napusti” (simbolički ili stvarno) ako nije cenjena i da “pređe” u drugu koja će više doprineti pozitivnoj slici o sebi (pozitivnom socijalnom identitetu)

Paradigma “minimalne grupe”

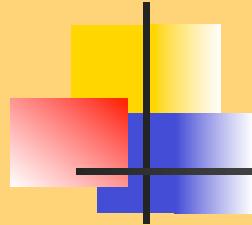
- Eksperimenti sa “ad hoc” kategorizacijom na grupe:
- subjekti podeljeni na dve grupe prema nekom nevažnom kriterijumu (preferencija slikara, boja očiju)
- dovedeni u situaciju da raspodeljuju nagrade (poene) drugoj dvojici subjekata o kojima su znali samo sledeće:
 - da su oboje pripadnici njihove grupe
 - da su oboje pripadnici rivalske grupe
 - da je jedan pripadnik njihove, a drugi tuđinske grupe

Grupe su čisto kognitivne – sama svest o pripadnosti (tj. “minimalne”)

Nalaz

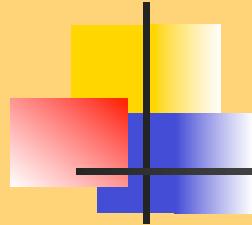
- Poređenje ukupne raspodele nagrada pokazalo je da postoji konzistentna i jasna tendencija da se favorizuju pripadnici sopstvene grupe, čak i ako se ne lično poznaju, a diskriminušu drugi
- Pri tom, postići maksimalnu ukupnu **razliku** između grupa (u korist sopstvene) bilo je važnije od ukupnog dobitka za "svoje" (nagrade dodeljivane prema matricama)
- maksimalna razlika (u korist sopstvene grupe) važnija od maksimalnog profita: **biti bolji od druge grupe** važnije od zadovoljenja sopstvenog ekonomskog interesa

Postojala je međugrupna diskriminacija čak i...

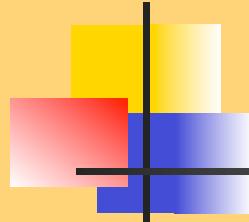
- kada nije bio u pitanju pojedinčev sopstveni interes da favorizuje sopstvenu grupu;
- kada nije bilo otvorenog takmičenja među grupama;
- i kada nije bilo ni traga nekoj istoriji ranijih neprijateljstava između pripadnika grupa

Cilj diskriminacije je jednostavno bio da se uspostavi razlika između grupa u korist sopstvene.

- Dovoljan uslov da se javi unutargrupno favorizovanje i međugrupna pristrasnost i diskriminacija jeste da pojedincima samo saopštimo da su deo posebne grupe

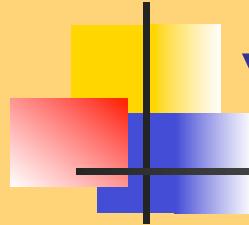
- Postoje socijalnopsihološki procesi koji su pokrenuti samom podelom na mi-oni grupe i koji stvaraju diskriminaciju

Primjenjeno na objašnjenje konflikata

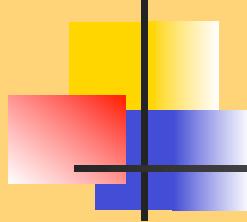
Može se postaviti kontinuum (kao teorijski ekstremi):

- Grupe mogu biti sukobljene zbog objektivnih razloga, stvarni dobici i gubici (hrana, teritorija...)
- Jedini motiv grupnih takmičenja može biti **promena u relativnoj poziciji grupa** (rezultat sam po sebi, izvan međugrupne situacije, nema nikakvu vrednost)
- To se naziva **socijalna kompeticija**

Pojam "socijalne kompeticije"(kompeticija "per se")

- "Realnost objektivnih konflikata interesa" naspram realnosti tzv. "socijalne kompeticije"
- Čisto kognitivna (psihološka) kompeticija: nije toliko važno dobiti objektivni dobitak koliko tek "biti bolji" od drugih
- U modernoj kulturi socijalna kompeticija predstavlja snažan socijalni motiv koji objašnjava i naizgled nemotivisane međugrupne konflikte (rat zvezda, navijači)

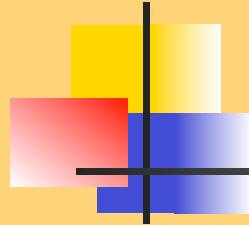
Objašnjenje fenomena "socijalne kompeticije"

Zasniva se na dva komplementarna procesa:

- procesu **socijalne kategorizacije** i
- procesu **socijalnog poređenja**

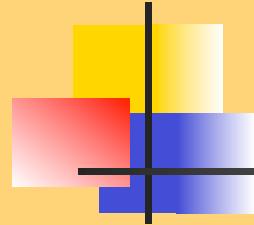
Ishod ova dva procesa je formiranje tzv. **socijalnog identiteta (kako pojedinac vidi i definiše samog sebe)**

Ovo su ključni pojmovi teorije socijalnog identiteta

Psihološki pojam grupe

- Uvodi se **psihološki pojam grupe** koja podrazumeva identifikaciju pojedinaca sa grupom:
- Skup pojedinaca koji sebe doživljavaju i definišu kao članove iste osobene socijalne kategorije, koji tom članstvu pridaju određen emocionalni značaj i koji vrednuju to pripadništvo polazeći od šireg socijalnog konsenzusa u pogledu vrednosti koja se pridaje grupi u celini
- Za socijalno ponašanje pripadnika neke grupe značajnija je psihološka identifikacija sa grupom nego objektivno pripadništvo; tek kada sebe definišu kao pripadnike iste socijalne kategorije neki skup pojedinaca postaje, psihološki, grupa i spremni su za kolektivnu socijalnu akciju u odnosu na pripadnike drugih grupa (žene, gejovi, Crnogorci)

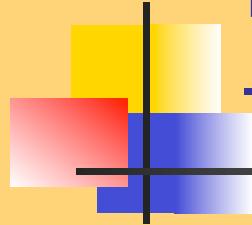
Kako psihološki nastaje »grupa«?

Kategorije

Grupe

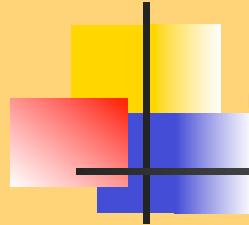
- Neki skup ljudi društvo u celini (većina) konsenzusom označava kao "različite" (što oni mogu, ali ne moraju da prihvate)
- Pripadnici neke kategorije postepeno usvajaju zajednička uverenja, osećanja i stavove o svom specijalnom statusu u društvu, kao i reakcije na taj status (**identifikacija**)

Dve komponente pojedinčevog identiteta – predstave o sebi

- **Lični identitet** (lični atributi)

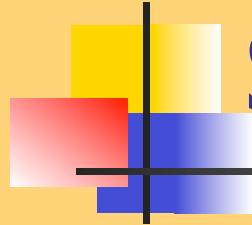
- **Socijalni identitet** (atributi socijalne grupe/kategorije kojoj objektivno pripada ili sa kojom se identificuje)

Socijalni identitet

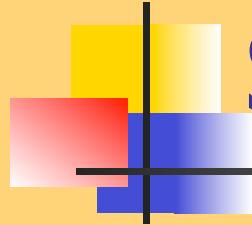
- Pojedinčeva predstava o sebi (pozitivna ili negativna, zadovoljavajuća ili nezadovoljavajuća) koja proističe iz članstva u socijalnim kategorijama koje on vidi kao "svoje" i postaje deo pojma o sebi

- Zadovoljavajuća ili nezadovoljavajuća slika o sebi zavisi od postojeće socijalne kategorizacije

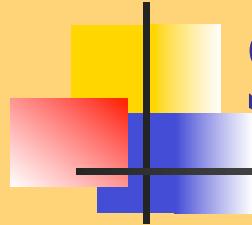
Socijalna kategorizacija

- **Subjektivna predstava** pripadnika društva o mestu koje u datom društvu zauzima svaka socijalna kategorija u hijerarhiji moći, prestiža, ugleda, dominacije, bogatstva i sl.
- Pomaže da se psihološki stratifikuje, klasificuje i uredi socijalna okolina (saznajno sistematizuje socijalni svet) kako bi pojedinac mogao sebe da identificuje i definiše u socijalnim terminima i odredi svoje mesto u sistemu socijalnih odnosa
- Ove identifikacije su relacione i komparativne (definišu pojedinca kao sličnog ili različitog od, kao boljeg ili lošijeg od pripadnika drugih grupa)

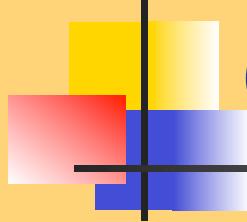
Socijalna kategorizacija

- Opšte teorijske prepostavke:
 - pojedinci u ovoj kulturi teže pozitivnoj slici o sebi
 - članstvo u socijalnoj grupi/kategoriji može biti povezano i sa pozitivnim i sa negativnom slikom o sebi (u zavisnosti od njenog mesta u socijalnoj kategorizaciji)
 - kada je socijalni identitet nezadovoljavajući (negativan) pojedinci ili teže da (bukvalno ili simbolički) napuste svoju grupu i pridruže se pozitivnije vrednovanoj i/ ili da (stvarno ili simbolički) svoju grupu učine pozitivnijom, odnosno **boljom od drugih**

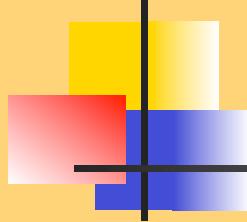
Socijalna kompetitivnost

- zasnovana na motivu da se obezbedi sopstvena prednost (bolja slika o sebi) davanjem prednosti sopstvenoj grupi – diferencijalna prednost
- to uslovljava izbor specifičnih dimenzija na kojima će se poređenje odvijati
- to su dimenzije na kojima je sopstvena grupa bolje pozicionirana nego suparnička – što omogućava naglašavanje *relativne superiornosti* sopstvene grupe u odnosu na drugu – tj. maksimiziranje ***pozitivne različitosti*** sopstvene grupe

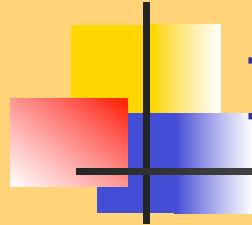
Primenjeno na međugrupne odnose i konflikte

- Ono što motiviše i objedinjava zajedničku kolektivnu akciju, uključujući i kolektivno nasilje, nisu pojedinačna psihološka stanja, nego zajednička identifikacija sa grupom (zajednički socijalni identitet)
- Kada skup pojedinaca usvoji zajednički socijalni identitet menja se i percepcija pripadnika drugih grupa (stereotipi), vrsta ponašanja (međugrupno) i kvalitet socijalnih odnosa (kompetitivno)

Postulira se nekoliko teorijskih kontinuuma (dimenzija) koji objašnjavaju međugrupno ponašanje i konflikt

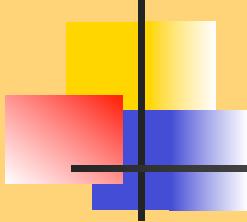
Kontinuum	Personalni pol	Grupni pol
■ Pojam o sebi	Personalni identitet	Socijalni identitet
■ Opažanje pojedinaca	Idiosinkratičko	Stereotipno
■ Socijalno ponašanje	Međuindividualno	Među/intragrupno
■ Ponašanje	Varijabilno	Uniformno i nediskrim.
■ Međugrupni odnosi	Socijalna mobilnost	Socijalna promena

Interpersonalni-intergrupni kontinuum

- Interakcije dve osobe koje su u potpunosti determinisane njihovim interpersonalnim odnosima

- Interakcije dve osobe koje su u potpunosti determinisane njihovom grupnom pripadnošću

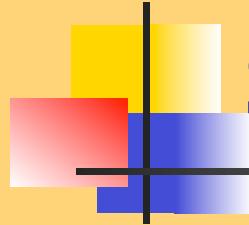
Psihološki uslovi nastanka konflikata između grupa

Dva sistema socijalnih uverenja - o prirodi i strukturi odnosa između grupa u datom društву

Kontinuum

- Uverenja o **socijalnoj mobilnosti** – društvena stratifikacija je fleksibilna i propustljiva
- Uverenja o **socijalnoj promeni** (stratifikacija je rigidna i nije moguće individualno preći u višu grupu)

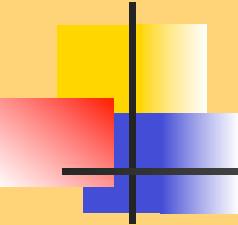
Ne postoji uvek 1:1 odnos između objektivne i psihološke percepcije društva

Strategije socijalne kompetitivnosti

- **ASIMILACIJA (cele grupe, pojedinačna, ilegalna)**

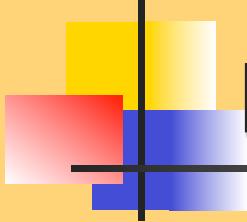
- **AKOMODACIJA (tzv. strategije "socijalne kreativnosti ")**

Akomodacija (tzv. strategije “socijalne kreativnosti”)

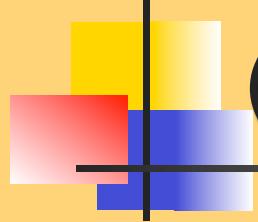
- promena valence (negativne) karakteristike prema kojoj se porede sa drugom grupom
- promena same karakteristike prema kojoj se porede
- promena grupe sa kojom se porede (pobočno poređenje)

**Ove strategijene menjaju društveni
status quo, ali čine socijalni identitet
pozitivnijim**

Strategije socijalne kompetitivnosti i promene (konflikt)

- Ulazi se u direktno poređenje sa dominantnom grupom
- Cilj nije simbolička već **stvarna promena odnosa između grupa** – što znači, **promena socijalne strukture društva i relativnog položaja grupa u društvu**

Strategije socijalne promene (konflikta)

Nalaze se kognitivne alternative postojećem stanju: **radikalna alternativna ideologija** (direktno sупарништво са dominantnom grupom)

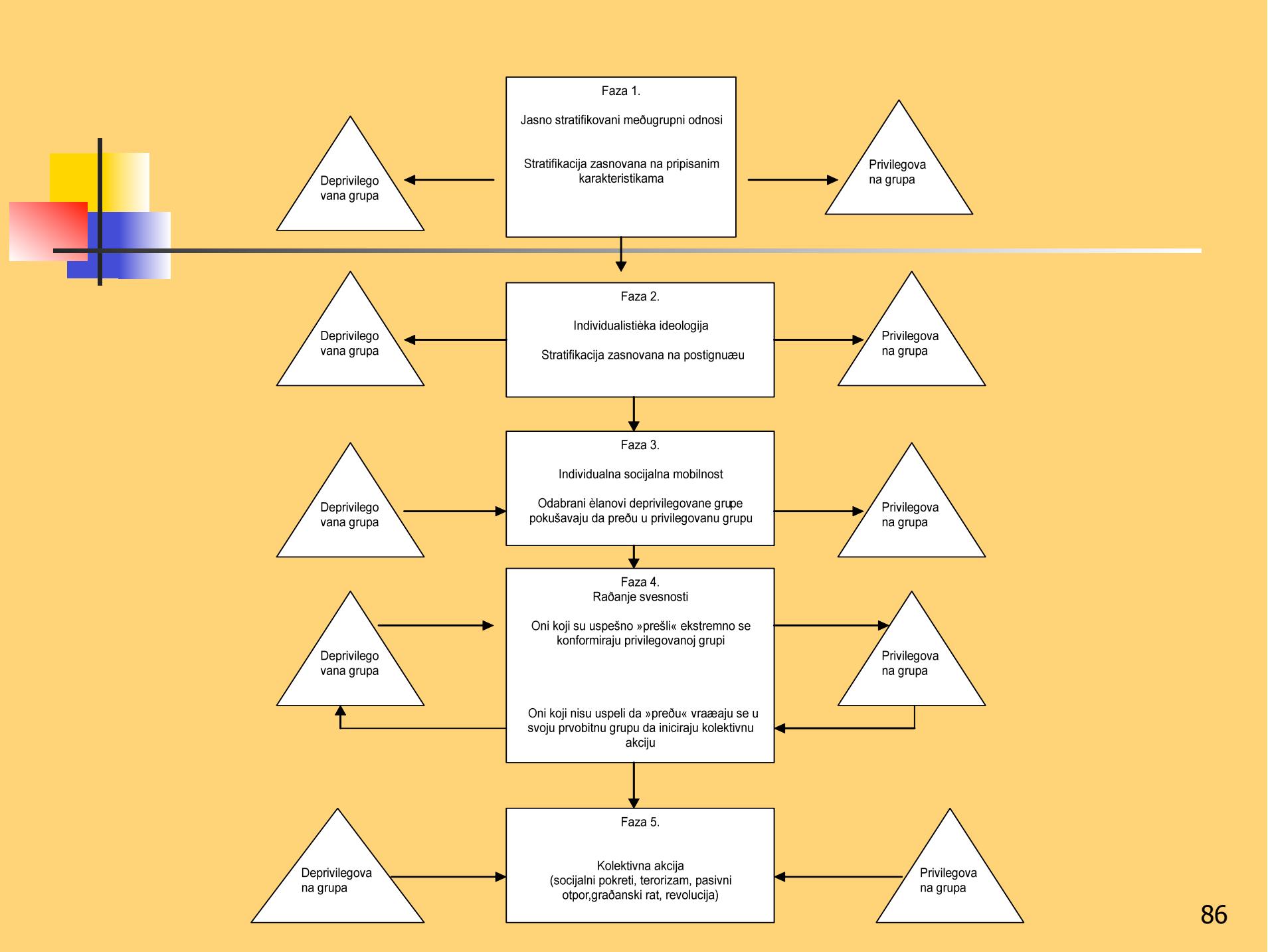
To može biti u vidu:

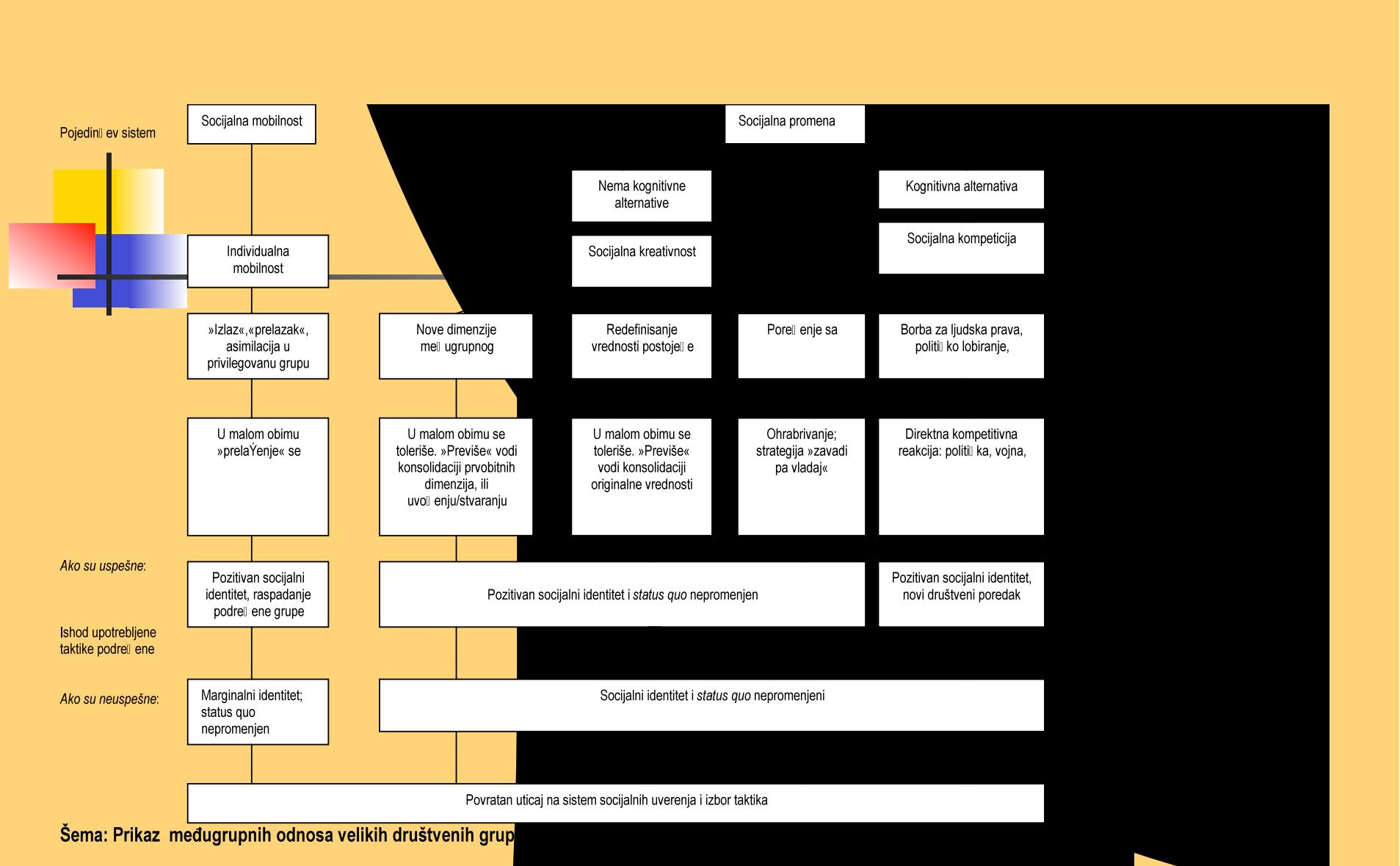
- političke borbe u okviru Ustava i zakona (socijalni pokreti za prava crnaca, žena i sl.)
- pasivnog otpora (Gandi)

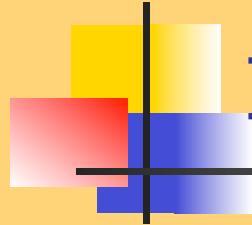
ali i u vidu

- terorizma (Al Kaida)
- revolucije (Oktobarska)
- etničkih sukoba (ex Yu)

Cilj je uzdrmati i društveni status quo ili korenito promeniti strukturu društva

Implikacije za conflict resolution policy

- Najbolja strategija pomirenja nije da se manipuliše međugrupnim odnosima u interesu poboljšanja tih odnosa, već...
pokušaj da se umanji ili eliminiše distinkcija na mi-oni grupe
- To je moguće postići transformacijom međugrupnih odnosa u unutargrupne odnose, na osnovu kreiranja nadidentiteta (nadređenih socijalnih identifikacija)
- Uslov pomirenja nije nadređeni cilj već nadređeni socijalni identitet